

Ráðherranefnd um miðhálandisþjóðgarð

Húnavöllum 6. ágúst 2019

Umsögn Húnavatnshrepps um tillögur um skilgreiningu á mörkum þjóðgarðs, áherslur um skiptingu landssvæða innan þjóðgarðsins í verndarflokka og umfjöllun um aðkomuleiðir og þjónustumiðstöðvar.

Vísað er til umsagnarbeiðni um skjalið *Stofnun þjóðgarðs á miðhálandi Íslands: Skilgreining á mörkum þjóðgarðs, áherslur um skiptingu landssvæða innan þjóðgarðsins í verndarflokka, umfjöllun um hugsanlegar aðkomuleiðir og þjónustumiðstöðvar*. Skjalið er unnið af nefnd um stofnun þjóðgarðs á miðhálandinu skipaðri af umhverfis- og auðlindaráðherra í apríl 2018. Ráðgert er að nefndin skili tillögum til ráðherra í september 2019.

Á vegum Húnavatnshrepps hefur verið fjallað um áhrif þjóðgarðsstofnunar fyrir sveitarfélagið og greining á þeim áhrifum tekin til umfjöllunar í sveitarstjórn Húnavatnshrepps. Umsögn þessi er sett fram á grundvelli þeirrar vinnu.

Helstu sjónarmið sem sveitarstjórn hefur litið til eru varða m.a. eftirtalin atriði:

- A. Ekki hefur verið tekið til umfjöllunar, né tekið upp samráð á vegum lýðræðislega kjörinna fulltrúa um kosti og galla þjóðgarðsstofnunar m.a. með tilliti til annarra friðunar- og verndarheimilda, sbr. t.d. nýleg náttúruverndarlög og heimildir til hverfisverndar samkvæmt skipulagsáætlunum.
- B. Umfjöllun og skýringar um þýðingu alþjóðlegra viðmiða um þjóðgarða hefur ekki komið fram. Lýsingar á heimildum til annarrar notkunar svæða en fellur undir kjarnasvæðis þjóðgarðs og kröfur um lágmarks umfang slíks svæðis er því óreiðanleg til að byggja á ákvarðanatöku sveitarfélaga.
- C. Ljóst er að stofnun þjóðgarðs felur í sér verulega takmörkun á skipulagsvaldi sveitarfélaga og þar með forræði sveitarstjórna á að marka stefnu um þróun byggðar og landnotkunar í sveitarfélagi.
- D. Stofnun þjóðgarðs takmarkar ráðstöfunarheimildir sveitarfélaga yfir þjóðlendum og heimildir til að afla tekna vegna starfsemi í þjóðlendum, sem sveitarfélög geta nýtt í þágu þjóðlenda innan sveitarfélagamarka.
- E. Ófyrirséðar breytingar geta orðið á lagalegri umgjörð um þjóðgarð og stjórnunar- og verndaráætlun í framtíðinni, sbr. t.d. breytingar sem raskað hafa forsendum sem til staðar voru við stofnun Vatnajökulsþjóðgarðs.
- F. Nýting afréttareignar innan þjóðgarðs og önnur starfssemi, verður háð stjórnunar- og verndaráætlun þjóðgarðs.
- G. Aðkoma sveitarfélags að stjórn þjóðgarðs verður óveruleg.

Um forsendur um afmörkun þjóðgarðs.

Þær meginforsendur sem tillögur um afmörkun þjóðgarðsins hvíla á draga fram þau grunnsjónarmið sem Húnavatnshreppur hefur bent á varðandi störf ráðherranefndarinnar sbr. einkum töluliði A og C hér framfar.

- Tillaga um afmörkun þjóðgarðs virðist að verulegu leyti byggja á því hvaða svæði eru þjóðlendur.
- Jafnframt er litið til afmörkunar á skipulagssvæði miðhálandisins, sem unnið var að á grundvelli skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997. Tilgangur svæðisskipulagsins var að samræma aðalskipulag einstakra sveitarfélaga innan svæðisins

Hvorug þessara forsenda varðar sérstaklega eiginleika svæðanna sem styðja mikilvægi þess að fella þau undir þjóðgarð, svo sem út frá markmiðum náttúruverndarlaga, sbr. 1. gr. laganna.

Ríkt tillit til afmörkunar þjóðlenda og miðhálandisskipulags ber með sér að forsenda þjóðgarðsstofnunar yrðu aðallega eignarréttarleg ráðstöfun íslenska ríkisins þar sem fagleg sjónarmið sem eiga að vera grundvöllur þjóðgarðsstofnunar almennt verða afgangsstærð.

Stofnun þjóðgarðs, sem aðallega væri eignarréttarleg ráðstöfun, yrði þá forsenda þess að takmarka skipulagsvald sveitarfélaga og færi fram án tillits til margvíslegra hagsmuna sem tengjast svæðunum. Þar getur verið um að ræða hagsmuni sem sveitarfélög eru best fallin til að fjalla um á grundvelli skipulagsvalds og jafnframt þjóðhagslegra hagsmuna til langrar framtíðar.

Húnavatnshreppur hefur bent á að á miðhálandinu eru fjöldi svæða sem eru friðlýst. Umfjöllun um afmörkun þjóðgarðs gæti helst varðað þau svæði, enda yrði jafnframt staldrað við og rætt á lýðsræðislegum vettvangi af hverju þjóðgarðsstofnun kæmi til álita fremur en nýting annarra friðunarkosta. Þáttur í þeirri umræðu væri m.a. umræða um fjárhagslegan grundvöll ábyrgðar ríkisins vegna núverandi friðlýsingar og beindist að því hvernig sinna ætti betur þeim svæðum sem nú eru friðlýst.

Vilji ríkið leggja fjármuni í náttúruvernd og tengja það jafnframt möguleikum til uppbyggingar þjónustu fyrir ferðafólk og náttúruunnendur, eru forsendur til þess vegna þeirra svæða sem eru friðlýst samkvæmt náttúruverndarlögum eða njóta annarrar verndar.

Í umfjölluninni hefur lítið verið hugað að þýðingu landsáætlana og almennrar umfjöllunar um stöðu innviðauppbyggingar á Íslandi.

Tillaga um afmörkun þjóðgarðs tekur ekki mið af aðalskipulagi sveitarfélaga. Þá er ekki fjallað um hvert skuli vera gildi aðalskipulaga varðandi afmörkun svæðisins, ef/þegar líta ætti til slíkra þátta. Á þessum grunni felst í tillögu um afmörkun þjóðgarðs að litið er fram hjá hagsmunum sem markmið skipulagslaga, sbr. 1. gr. laganna, er ætlað að tryggja.

Kort með tillögum að afmörkun þjóðgarðssvæðisins eru ekki nægjanlega glögg svo hægt sé að bera saman tillöguna við aðalskipulag Húnavatnshrepps með nákvæmum hætti. Meginsjónarmiðin við tillöguna eru þessi, með vísan til framangreindrar umfjöllunar og fyrri umfjöllunar Húnavatnshrepps um málið:

- Lagst er gegn því að afmörkun miðhálandisþjóðgarðs verði innan Húnavatnshrepps að svo stöddu og miðað við þær forsendur sem byggt er á í fyrirbyggjandi tillögu. Eðlilegt er að taka til umfjöllunar stöðu Hofsjökuls og friðlýsts svæðis í Guðlaugstungum, svo sem varðandi framkvæmd núverandi friðlýsingar.
- Sjónarmiðum um að þjóðgarðsmörk ráðist af tilliti til eignarréttarlegra stöðu landsvæða, einkum þjóðlenda, er mótmælt. Umfjöllun um þjóðgarðsmörk verður að hvíla á faglegum sjónarmiðum varðandi skipulagsmál, náttúruvernd og almennum þjóðhagslegum hagsmunum.
- Sveitarfélagið telur ekki komin fram rök sem mæla með því að raskað verði fyrirkomulagi skipulagsvalds stórs hluta Húnavatnshrepps en sveitarfélagið hefur m.a. nýtt úrræði til hverfisverndar og gert ráð fyrir friðlýsingu svæða á grundvelli faglegra sjónarmiða.
- Húnavatnshreppur bendir á að afmörkun skv. tillögunni nær til svæðis þar sem aðalskipulag gerir ráð fyrir uppbyggingu nýrra virkjunarkosta.
- Þá er mikilvægt að Húnavatnshreppur fari með skipulagsvald á svæðum á Kili og við Hveravelli. Vegurinn um Kjöl er ein af aðkomuleiðum umferðar og innviðamannvirkja að sveitarfélaginu og augljós skipulagsleg rök standa til forræðis sveitarfélagsins á því svæði til framtíðar.
- Þá er stærstur hluti þess svæðis sem tillagan gerir ráð fyrir að þjóðgarður nái til afréttareign í þjóðlendu. Í því felast mikilvægir hagsmunir fyrir atvinnustarfsemi í sveitarfélaginu í heild og getur kallað á ýmis konar breytingar er varða umferð, girðingar og aðra þætti sem tengist valdheimildum sveitarfélagsins. Þjóðgarðsstofnun mun þyngra ákvarðanatöku varðandi slíka þætti, jafnvel líklegt sé að nýting svæðis breytist lítið í meginatriðum óháð þjóðgarðsstofnun.

Tillögur um þjóðgarðsstofnun og umfang þjóðgarðs hvíla ekki á augljósum rökum þegar litið er til byggðapróunar til framtíðar og þjóðhagslegra hagsmuna. Sjónarmið byggð á markmiðum náttúruverndarlaga mæta jafnvel afgangi í þeim tillögum sem komnar eru fram. Hugmyndir um að leggja svo til allar þjóðlendur inn í miðhálandisþjóðgarð fela í sér nýtt skref til aukinnar miðstýringar á landnýtingu á Íslandi.

Virðingarfyllt,

fyrir hönd Húnavatnshrepps,

Einar Kristján Jónsson,
sveitarstjóri

